

BESZÉLGETÉS ANTAL NIMRÓDDAL

„Ne legyen rabja saját legendájának”

SOÓS TAMÁS DÉNES

MIT ÉR A BANKRABLÓFILM, HA MAGYAR? ANTAL NIMRÓD A VISZKIS KAPCSÁN EREDETI AKCIÓJELENETEKÉRŐL ÉS HOLLYWOODI LEHETŐSÉGEKRŐL IS MESÉLT.

• *Pár éve említetted, hogy fiatalon húzódoztál reklámfilmes munkákat vállalni, de a sznob művésszel szemben szerencsére az éhes csávó nyert benned. A Viszkist is az éhes Antal Nimród rendezte?*

Már a *Kontroll* után a *Viszkissel* akartam foglalkozni, de sajnos akkor másnak adták el a filmjogokat. Ha tíz éven át mégis dolgozott bennem az akarat, hogy megcsináljam, akkor könnyen eldönthető, ki nyert bennem – már ha létezik még ez a kettősség. Szerintem nem. Csak egy ember van, aki azért dolgozik, hogy eltartsa a családját, de közben szeretne jó történeteket mesélni. Ambrus Attiláé pedig ilyen. Több minden is megfogott benne: először, hogy médiaszenzáció alakult ki egy bankrabló körül, majd a merészség, amivel a bűnözéshez közelített, és ahogy megszökött a börtönből, végül pedig eljutottam az ítélkező emberekig, akik magas lóról osztják az ésszt.

• *Mennyire okozott nehézséget, hogy belepasszintsd egy műfaji sémába egy valóság ember történetét?*

Egy alkotóra hatalmas felelősséget ró, ha egy valódi személy történetét dolgozza fel. Attila viszont úgy állt hozzá, hogy azt kell csinálni, ami jó a filmnek, és ez engem is felszabadított. Előtte kicsit nehezebben ment az írás, de amikor rájöttem, hogy nem kell egy az egyben elmesélnem az eredeti történetet, helyére került a dramaturgia.

• *Melyik pontnál kellett elengedned a valóságot?*

Nekem sok olyan film tetszik, amit egyesek művészfilmnek neveznek, és

sok olyan is, amit a rosszindulatúak kommersznek bélyegeznek, a legjobban viszont azok, amik a kettő közti határmezsgyén mozognak. Készíteni is ilyen filmeket szeretnék. Az amerikai filmekben ezt kevésbé tudom megvalósítani, mert ott hűségeseznek kell maradni egy-egy zsánerhez, a magyarokban viszont jobban képviselhetem ezt a filmtípust, ami igenis hordoz magában értéket, de szórakoztató és pörgős is egyben. Amikor a lehető legnagyobb valóság-hűséggel próbáltam elmesélni a *Viszki*s történetét, az egy lassabb ritmust kényszerített a forgatókönyvre, hiszen ha valakinek az életét mutatjuk be, muszáj a gyerekkorát is elővenni. Az első draftoknál azt vettem észre, hogy a könyv túlságosan hajlik az egyik irányba, és nem találja el azt a középpontot, amit szeretnék megcélozni, ezért kellett rajta változtatni: hogy kibontakozzon az üzenet is, de legyen ritmusa és ereje a filmnek.

• *Ez a célkitűzés mostanában fogalmazódott meg benned? Már a *Kontrollt* is azért dicsérték, mert egyensúlyt tartott a műfaji és a művészfilmek között, és miközben ügyesen zsonglörködött különböző zsánerelemekkel, a történet mélységeit és szimbólumrendszerét is érdekesen kidolgoztad.*

Már akkor is úgy gondoltam, hogy jól sülnhet el, ha keverem a zsánereket. Ennek persze megvan a veszélye: ha egy forgatókönyvben túl sok a szereplő, akkor nincs idő egyiket se bemutatni, egyikbe se tud a néző beleszeretni. Ugyanez a helyzet, ha túl sok műfajt és

témát érint a film. A *Viszki*sben pedig sok minden előkerül: a magyar kisebbség helyzete Erdélyben Ceaușescu alatt; az átmenet a kommunizusból egy új rendszerbe; a rendőrség állapota, akik nem voltak felkészülve arra a merész fellépésre, amit Ambrus képviselt; és az is, ahogy Magyarországon a máshonnan érkezettekkel bánnak (számomra legalábbis furcsa, ha egy magyar románnak nevez egy erdélyit). Igyekeztem rátalálni a fő vonalra, ami mellett elégánsan lehet bemutatni ezt a sok témát, és ebben nagy segítségemre volt Kovács Zoltán vágó. Gyakran előfordul, hogy az ember úgy gondolja, megvan a forgatókönyvben az egyensúly, és csak a forgatás után veszi észre, hogy nincs, akkor pedig a vágóasztalon kell helyrebillenteni a dolgokat.

• *A *Viszki*s a rendszerváltás után játszódik, amikor az emberek még elhitték, hogy a kommunizmus után egy szép új világ jön, amiben meggazdagodhatnak, de a nagy reményeket nagy pofára ésés követte. Ambrusnak viszont, ha illegális eszközökkel is, sikerült megvalósítania azt a kollektív álmod, ami a 90-es évek magyar társadalmában élt: az erdélyi szegénygyerek megcsinálta a szerencsésjét. Talán ez is hozzájárult a népszerűségéhez amellet, hogy udvarias, szerethető bűnözőként lépett fel.*

És ne felejtjük el azt sem, hogy a bankok nem feltétlenül szeretettel bántak és bánnak az emberekkel. Azért is lehetett bennük egy enyhe öröm, mert látták, hogy valaki keresztbe tesz nekik. Ki ne élvezné, ha a kisember feláll a nagy, gonosz rendszerrel szemben?

• *Ha Amerikában forgattad volna, mi-ben lenne más A *Viszki*s?*

Akkor borzasztó lett volna. Az igazán jó filmek több országban is működnek, de a *Viszki*s helyzetét nehezíti, hogy egy nagyon konkrét időszakot dolgoz fel, és tele van olyan elemekkel, hangulatokkal, amiket jobban értékelnek azok, akik tudják, milyen volt a 90-es évek Magyarországa. Az amerikai közönség nem valószínű, hogy ráérez ezekre a finomságokra, és talán az amerikai színészek sem tudták volna igazán beleélni magukat a történetbe. Meg hát hogyan forgattuk volna le: amerikai színészekkel, akik magyar akcentussal próbálnak angolul szí-néskedni? Csinálhattunk volna filmet

szimplán egy jégkorongos bankrablóról, de az már nem az a történet lett volna, amit én el akartam mesélni a Csíkszeredán nevelkedett kissrácról, aki feljön a nagyvárosba, és bankokat kezd rabolni.

• *Az amerikai filmekben a legutolsó hajszálig élethűen keltik életre a valós személyeket (például Lincolnt), te viszont úgy instruáltad Szalay Bencét, hogy ne vegye át Ambrus gesztusait, manírját, inkább azt a szellemiséget teremtsd meg, amit ő képviselt. Miért?*

Mert az csak a fűszer az ételen, nem a főfogás. Egy srác, aki a 2000-es években, egy nagyvárosban nevelkedett, ritkán hordozza azt a súlyt, mint Ambrus, akinek kőkemény élete volt. A szülei elhanyagolták, nevelőintézetbe került az ezeréves határon túl, ahol két magyar gyerek volt és több száz román, majd egy vonat aljába kapaszkodva szökött át a határon, hogy aztán itt a jobb életet belengető ígéretetek helyett egy kemény és gyilkos világ fogadja. Ezt a fajta keménységet gyakran közhelyekkel teremtik meg a vásznon: a színész pattogatja a mellizmát, vagy összeszorítja az állkapcsát, hogy rángjon az arca. De azok a nehéz sorsú emberek, akikkel én találkoztam, nem játszották az alfahímet. Hordták magukban a múltat, de ezt nem mutatták kifelé. Bencének ezt a befelé megélt keménységet kellett eljátszania, és elképesztően jól oldotta meg a feladatot. Hálás vagyok, hogy ő alakította Ambrust; inspirált az a szerénység, amivel a filmezéshez közelített.

• *Ambrust éveken keresztül nem tudták elkapni a magyar rendőrök, amiben volt valami tragikus, de*

mélységesen komikus is. Az akciójelenetek stílusába is igyekeztetek belekomponálni ezt a kelet-európai ízt?

Papíron könnyű felvenni egy akciót: sok snittet kell más-más pozícióból rögzíteni és dinamikus összevágni, hogy pörgős legyen. De mitől tud egy film elrugaszkodni a megszokottól? Farkas Balázs kaszkadőrszakértővel hosszan ötleteltünk ezen, de a forgatáson történt valami, ami más irányba vitte az akciókat. A kocsit egy kaszkadőr vezette a hátul elhelyezett gázzal, fékkel és kormányval, de a sofőrülően Bence ült, akinek a forgatás előtt még jogsija sem volt, mi pedig beledobtuk egy éles szituációba, ahol valódi autók nagy sebességgel csapódtak egymásba. Az arcán minden érzelem lejtávozott, amit egy ember átélhet ebben a helyzetben, így inkább a félelem dominálta a jelenetet, nem a keménykedés. Más filmben talán úgy vették volna fel, hogy a bűnöző arcán lefolyik egy izzadásgocsepp, miközben kifehéredett öklével szorítja a kormányt, nálunk viszont az látszódtott rajta, hogy „Úristen, én nem akarok itt lenni!”. Hiába is próbáltunk Hans Zimmer-től megszokott, dörögdelmes zenét aláfektetni, az inkább utóíznek tűnt, úgyhogy Yonderboi elvitte egy teljesen másik irányba, és nem feszült és dobokkal teli, hanem már-már melankolikus zenét pakolt alá, ami kontrázta a képet, és így hirtelen minden a helyére került: egy eredeti hangvétele akciójelenet született, ami szembement a sablonokkal.

• *Másképp méri a sikert a magyar, mint az amerikai filmjeid esetében?*

A Viszki
(Szalay Bence)

Már nem. Rengeteg energiát elszívta, hogy túl sokat foglalkoztam a negatív véleményekkel. Azért csinállok filmeket, mert kényszerrel érzek rá, és nem azért, hogy megfeleljek másoknak. Most már igyekszem inkább azzal foglalkozni, hogy mi lesz a következő munkám. Elértem azt a pontot az életemben, hogy egyfolytában dolgozni akarok. Nem pihenni egy film után, hanem több és többféle filmet csinálni. Húszat, harmincat, ha lehet.

Hollywoodban viszont nehezebb most munkát találni, hiszen épp azok a középkölt-

ségtvetésű, 20-40 millió dolláros zsánerfilmek szorultak ki a piacról, amilyeneket te is rendeztél.

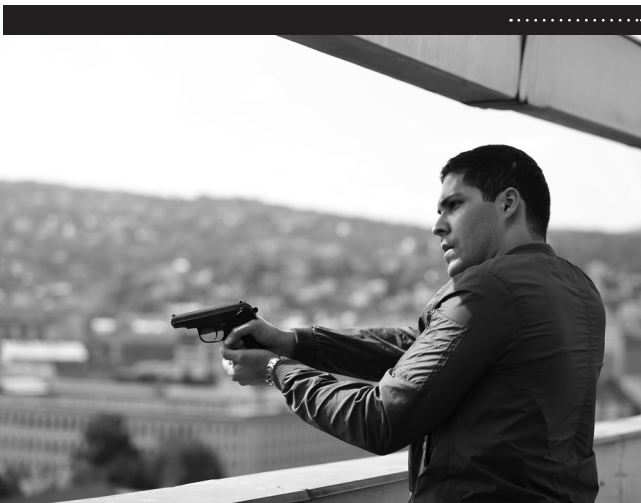
Valóban, az elmúlt tíz évben egyre kevesebb ilyen film készül, mert vagy 5 millió dollárnál alacsonyabb, vagy 100 millió feletti költségvetések vannak. Ennek ellenére az a film, amivel talán legközelebb foglalkozom, 50 millió környékén mozog. De hogy mi lesz ez, azt még nem árulhatom el.

• *Az is trend, hogy egy független filmmel nagyot robbantó rendezőket szerződtetnek a hollywoodi szuperprodukciónak. Könnyebb most nagyot lépni Hollywoodban?*

Nem. Trendektől függetlenül óriási kitartás és sok szerencse kell, hogy az ember munkához jusson az amerikai rendszerben, mert kevés lehetőség adódik, nem készül manapság annyi film. Semmiképp sem szeretném elhíttetni azt a fiatal rendezőkkel, hogy elég egy kisköltségvetésű filmet készíteniük, és ők kapják a következő *Csillagok háborúját*. Ha azt nézem, hány rendező dolgozik Hollywoodban, elenyésző azok száma, akik ilyen lehetőséghez jutnak. Az, hogy egyszer csináltál valamit, mint én a *Kontrollt*, nem sokat számít. Minden filmmel újra bizonyítani kell. Egy barátom mondta, hogy nagyon óvatosnak kell lenni, hogy az ember ne legyen rabja a saját, elképzelt legendájának. Ez különösen igaz a rendezőkre. Ha senki nem foglalkozik veled, akkor még keményebben kell dolgoznod.

• *Egy magyar filmmel is újra felfigyelhetnek rád most Amerikában, hogy a Saul fia Oscarja óta egyébként is több reflektorfény irányul a magyar filmekre?*

A *Kontroll* hosszú évekig biztosított nekem munkát, és úgy néz ki, a *Viszki* is ezt a szerepet fogja betölteni. De idealisztikus azt gondolni, hogy egy egész szakma kamatoztathatja egy ember tevékenységét. Sem egy *Viszki*, sem egy *Saul fia* nem fogja megváltoztatni egy ország filmkészítésének az irányát, erre csak sok ember munkája képes. Olyanoké, mint Török Ferenc, Pálfi György, vagy Ujj Mészáros Károly, akik mind remek filmeket készítettek az elmúlt években. De folytathatnám a sort – például a *Kojottal*, aminek a nyitójelenete szerintem filmtörténeti jelentőségű –, mert rengeteg tehetséges magyar filmes dolgozik most. Hogy merre mozdul a magyar film akár otthon, akár külföldön, az rajtuk áll. •

SZABÓ ADRIENNE FELVÉTELE